

انتظارات امام حسن عسکری علیه السلام از شیعیان

انتظارات امام حسن عسکری علیه السلام از شیعیان..

انتظارات امام حسن عسکری علیه السلام از شیعیان

شیعه از دیدگاه امام حسن عسکری علیه السلام

از دیدگاه امام یازدهم هر کس که به نام شیعه خوانده شود ولی اوصاف و ویژگیهای یک شیعه حقیقی و واقعی را دارا نباشد، شیعه شمرده نمی‌شود. شیعه واقعی کسانی هستند که همچون رهبران دینی خویش در نهضت خدمت رسانی به مردم و برادران دینی خویش فعال و کوشا باشند و به دستورات و نواهی الهی پای بند باشند چنان که حضرت عسکری در کلام زیبا و دلنشین خود درباره تعریف شیعه می‌فرماید:

171#& شیعة علی هُم الذین یؤثرون إخوانهم علی انفسهم و لو کان بهم خصاصة و هُم الذین لایراهم الله حیث نهائهم و لا یفقدهم حیث امرهم، و شیعة علی هُم الذین یقتدون بعلی فی إکرام إخوانهم المؤمنین 1؛ پیروان و شیعیان علی علیه السلام کسانی هستند که برادران (دینی) خود را بر خویش مقدم می‌دارند گرچه خودشان نیازمند باشند و شیعیان علی (علیه السلام) کسانی هستند که از آن چه خداوند نهی کرده دوری می‌کنند و به آنچه امر نموده عمل می‌کنند و آنان در تکریم و احترام برادران مؤمن خود به علی علیه السلام اقتدا می‌نمایند.

و در جای دیگر درباره نشانه‌های شیعیان فرمود:

171#& علامات المؤمنین خمس صلاة الاحدی و الخمسین و زیارة الاربعین و التختم فی الیمین و تعفیر الجبین و الجهر بسم الله الرحمن الرحیم 2، نشانه های مؤمنان (شیعیان) پنج چیز است: خواندن پنجاه و یک رکعت نماز در هر روز (17 رکعت واجب و 34 رکعت نافله) زیارت اربعین امام حسین (علیه السلام) داشتن انگشتر در دست راست، و ساییدن پیشانی به خاک (سجده به خاک) و بلند خواندن بسم الله الرحمن الرحیم (در نمازها).

انتظارات امام عسکری علیه السلام از شیعیان

انتظارات و توقعات امام حسن عسکری (علیه السلام) به عنوان آخرین امامی که در جامعه حضور عینی داشته، و بعد از او غیبت صغری و کبرا فرزندش مهدی موعود (علیه السلام) آغاز می‌گردد و برای مدت مدیدی مردم و جامعه از درک حضور او محروم خواهند بود قابل اهمیت و دقت است، و می‌تواند رهنمودهای گرانبها و ارزشمندی باشد برای دوران غربت تشیع و دورانی که غبار غم هجرت مولا و محبوبشان بر دلها و پیشانی آنها سایه افکنده است، اینک به گوشه هایی از انتظارات حضرتش می‌پردازیم.

امام حسن عسکری (علیه السلام) می‌فرماید: نشانه های مؤمنان (شیعیان) پنج چیز است: خواندن پنجاه و یک رکعت نماز در هر روز (17 رکعت واجب و 34 رکعت نافله) زیارت اربعین امام حسین (علیه السلام) داشتن انگشتر در دست راست، و ساییدن پیشانی به خاک (سجده به خاک) و بلند خواندن بسم الله الرحمن الرحیم (در نمازها).

1 - اندیشه و تفکر

اساس تمام پیشرفتهای مادی و معنوی بشر در طول تاریخ، اندیشه و تفکر از یک طرف، و سعی و تلاش و عمل از طرف دیگر بوده است. اگر بشر قرن بیستم و بیست و یکم از نظر صنعتی و تکنولوژی به موفقیت‌های چشمگیری دست یافته، بر اثر اندیشه و تلاش بوده است؛ چنان که پیشرفتهای معنوی جوامع و افراد نیز بر اثر بهره‌وری از توان عقل و تفکر و قدرت عمل و تلاش بوده است. پیامبران، امامان و بندگان صالح الهی همگی اهل فکر و تعقل بوده‌اند، امام صادق علیه السلام در منزلت ابودر فرمود:

171#&؛ بیشترین عبادت ابودر که رحمت خدا بر او باد، اندیشه و عبرت اندوزی بود. raquo;3&

قرآن این کتاب الهی و آسمانی برای اندیشه و تفکر، ارزش والا و حیاتی قائل است و زیباترین و رساترین سخنان را درباره ارزش دانش و تعقل، و دقت و تفقه بیان نموده است در قرآن بیش از هزار بار کلمه 171#& علم؛ raquo؛ و مشتقات آن که نشانه باروری اندیشه است تکرار شده و افزون بر 17 آیه به طور صریح انسان را دعوت به تفکر نموده، بیش از 10 آیه با کلمه 171#&؛ انظر؛ دقت کنید؛ raquo؛ شروع شده است. بیش از پنجاه مورد کلمه عقل و مشتقات آن به کار رفته است و در چهار آیه نیز قاطعانه به تدبیر در قرآن امر شده است. 4 و همچنین از کلمه فقه و تفقه و امثال آن بهره جسته است. 5.

با توجه به این اهمیت اندیشه و تفکر است که امام حسن عسکری (علیه السلام) از شیعیان خویش انتظار دارد، که اهل اندیشه و تفکر باشند. لذا فرمود: 171#&؛ علیکم بالفکر فانه حیاة قلب البصیر و مفاتیح ابواب الحکمة؛ بر شما باد به اندیشیدن! پس به حقیقت، تفکر موجب حیات و زندگی دل آگاه و کلیدهای درهای حکمت است. 6.

انسانهایی که با عقل اندیشه نکنند و با چشم جانیشان در دیدن حقایق دقت بخرج ندهند در روز قیامت نابینا محسور می‌شوند.

امام حسن عسکری علیه السلام این حقیقت را با گوشزد کردن آیه‌ای از قرآن برای اسحاق بن اسماعیل نیشابوری در طی نامه‌ای چنین بیان می‌کند:

«#ای اسحاق! خداوند بر تو و امثال تو از آن‌هایی که مورد رحمت الهی قرار گرفته و همچون تو دارای بصیرت خدا دادی می‌باشند، نعمت خویش را تمام کرده است... پس به یقین بدان ای اسحاق که هرکس از دنیا نابینا بیرون رود، در آخرت هم نابینا و گمراه خواهد بود. ای اسحاق! چشمها نابینا نمی‌شوند، بلکه دل‌هایی که در سینه‌ها هستند نابینا می‌شوند. (بر اثر اندیشه نکردن) و این سخن خداوند در کتاب متقن خویش است آنجا که از زبان انسان ستم پیشه بیان می‌کند: «#پروردگارا چرا مرا نابینا محسوس نمودی با این که دارای چشم بودیم؟ (خداوند در جواب) می‌فرماید: همان گونه که آیات ما برای تو آمد و تو آنها را فراموش کردی، امروز نیز تو فراموش خواهی شد.raquo

گاه امام حسن عسکری با گوشزد این خطر که عده‌ای در جامعه عبادت را منحصر در انجام نماز و خواندن نمازهای مستحبی و گرفتن روزه‌های واجب و مستحب می‌دانند، بدون آنکه در رمز و راز آن اندیشه کنند و یا در زمان و اوضاع آن تعقل نمایند، جایگاه ویژه اندیشه و تفکر را این گونه بیان می‌فرماید:

«#لَيْسَتِ الْعِبَادَةُ كَثْرَةَ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّمَا الْعِبَادَةُ كَثْرَةُ التَّفَكُّرِ فِي أَمْرِ اللَّهِ 9 ; عبادت به بسیاری نماز و روزه نیست، همانا عبادت تفکر بسیار در امر خداوند است.raquo

2 - ایمان گرائی و سود رسانی:

فکر و اندیشه، و یا تامل و تدبر آن گاه ارزش حقیقی و عینی خویش را نشان می‌دهد که منجر به ایمان و عمل و تلاش شود وگرنه تفکری که بدنبالش ایمان و عمل نباشد مطلوب و کارساز نیست. به همین جهت آن حضرت تاکید فرمود که شیعیان به دو خصلت توجه داشته باشند

«#خصلتان لیس فوقهما شیء: الایمان بالله، و نفع الاخوان 10 ; دو خصلت است که برتر از آن چیزی نیست، ایمان به خداوند و فایده رساندن به دیگران.raquo

3 - به یاد خدا و قیامت بودن

ایمان برگرفته از اندیشه به دنبال خود عمل و یاد خدا و همچنین انجام عبادت را در پی دارد، به همین جهت یکی دیگر از انتظارات حضرت عسکری علیه السلام از شیعیان این است که خداوند و قیامت و رسول را فراموش نکنند. چنان که فرمود:

«#اکثروا ذکرَ الله و ذکرَ الموت و تلاوة القرآن و الصلاة علی النبی؛ زیاد به یاد خدا و مرگ باشید و همواره قرآن بخوانید و بر پیامبر صلی الله علیه و آله و خاندان او درود بفرستید. 11

«#هوشمندترین و زیرکترین افراد کسی است که به یاد بعد از مرگ باشد و وجدان خویش را برای رسیدگی به اعمال قاضی قرار دهد.raquo. 12

4 - حسابرسی اعمال و پاسخگویی وجدان

انتظار دیگری که امام حسن علیه السلام از شیعیان دارد، رسیدگی به اعمال و داشتن محاسبه در هر شبانه روز، و پاسخگویی وجدان اخلاقی است.

لازم است انسان در ابتدای هر روز نسبت به اعمال نیک و دوری از گناه با خود «#مشارطهraquo و قرار دادی داشته باشد، و در طول روز مواظبت و «#مراقبهraquo داشته باشد. و در پایان روز «#محاسبهraquo و حسابرسی، و پاسخگویی به وجدان درونی خویش.

آنهایی هم که مسئولیت‌های اجتماعی دارند، در مقابل مردم و جامعه مسئولند که باید پاسخگو باشند، علاوه بر این در مقابل خداوند متعال، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و وجدان خویش نیز باید پاسخگو باشند.

ممکن است عده‌ای زیرکی را در آن بدانند که از حسابرسی، و پاسخگویی فرار کنند و به نوعی طفره روند، ولی باید بدانند که هرگز چنین رفتاری هوشمندی و زیرکی به حساب نمی‌آید، در همین زمینه است که حضرت عسکری علیه السلام خردمندانه می‌فرماید:

«#اَکْبَسَ الْکَیْسِیْنِ مَنْ حَاسَبَ نَفْسَهُ وَ عَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ 13 ; و هوشمندترین افراد کسی است که به حساب نفس خویش پردازد (و پاسخگوی خدا و وجدان خویش باشد) و برای پس از مرگ خویش تلاش نماید.raquo

امام حسن عسکری (علیه السلام) می‌فرماید: عبادت به بسیاری نماز و روزه نیست، همانا عبادت تفکر بسیار در امر خداوند است.

5 - تقوا و پاکی راستی و امانتداری

از مهم‌ترین و بارزترین ویژگی‌های مورد انتظار برای شیعیان و مؤمنان دو صفت نفسانی تقوا و ورع است که انسان را در مقابل انجام گناه و دوری از محرّمات حفظ و تقویت می‌کند، و در کنار آن دو، دو صفت والای امانتداری و راستگویی است که آنچنان اهمیت دارد که اساس نظم و انسجام و آرامش هر جامعه‌ای را می‌توان با تقویت و ترویج این اوصاف در میان افراد جامعه پی‌ریزی نمود و مشکلات را حل و سعادت جوامع را تضمین نمود. امام حسن عسکری علیه السلام با تاکید بر اوصاف فوق و برخی اوصاف دیگر خطاب به شیعیان خود می‌فرماید:

«#اوصیکم بتقوی الله و الورع فی دینکم و الاجتهاد لله و صدق الحدیث و اداء الامانة الی من ائتمتکم من برّ او فاجر و طول السجود و حسن الجوار فبهذا جاء محمدٌ صلی‌الله‌علیه‌وآله، صلوا فی عشایرهم و اشهدوا جنائزهم و عودوا مرضاهم، و اداوا حقوقهم، فان الرجل منکم اذا ورع فی دینه و صدق فی حدیثه و ادى الامانة و حسن خلقه مع الناس قیل هذا شیعی فیسیرنی ذلک؛ 14 شما را سفارش می‌کنم به تقوای الهی و ورع در دین خود و کوشش در راه خدا، راستگویی و رد امانت به هرکه به شما امانت سپرد - خوب یا

بد - و طولانی بودن سجده و خوب همسایه داری؛ چرا که محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله برای اینها آمده است. در گروه‌های آنها (مخالفتان) نماز بخوانید (یعنی در نماز جماعت شرکت کنید) و در تشییع جنازه آنها حضور داشته باشید و بیمارانشان را عیادت، و حقوق آنان را ادا نمایید، زیرا اگر فردی از شما در دین خود ورع داشت و در سخنش راست گفت و امانت را رد کرد و اخلاقش با مردم خوب بود، گفته می‌شود این شیعه است. پس من از این (گفته) شادمان می‌شوم. “ و در جای دیگر فرمود:

“171#المؤمن بركة على المؤمن، و حجة على الكافر15؛ مؤمن (و شیعه) برکتی برای مؤمن و (اتمام) حجتی برای کافر است.

6 - جزء بهترینها باشید نه بدترینها
آن امام همام گاه به بیان افراد نمونه و برتر و همین طور افراد بدتر غیر مستقیم انتظار خویش را از شیعیان ابراز می‌دارد که جزء بهترین‌ها باشید، و آنان را این گونه معرفی می‌نماید:

“171#اورع الناس من وقف عند الشبهة، اعد الناس من اقام على القرائض، ازهد الناس من ترك الحرام، اشد الناس اجتهدا من ترك الذنوب16؛ پارساترین مردم کسی است که در شبهات توقف کند، عابدترین مردم کسی است که واجبات را به جا آورد، زاهدترین مردم کسی است که از حرام دوری کند و کوشاترین مردم کسی است که گناهان را ترک کند. “

در مقابل بدترین‌ها را نیز معرفی می‌کند تا شیعیان آگاهانه یا ناآگاهانه جزء آن افراد قرار نگیرند، در حدیثی آن حضرت فرمود: “171#بئس العبد، عبد یكون ذاوجهین و ذالسانین یطری اخاه شاهد1 و یاکله غائبا، إن اعطی حسده و إن ابتلی خاته17؛ بدترین بندگان بندهای است که دارای دو چهره و دو زبان باشد، در حضور برادرش او را می‌ستاید و پشت سر، او را می‌خورد (و غیبتش را گوید). اگر به او چیزی عطا شود، حسد می‌ورزد و اگر گرفتار گردد، به او خیانت می‌کند. “

7- عزت نفس و دوری از ذلت

انسان به عزت نفس و تکریم شخصیت بیش از همه چیز نیازمند است انسان می‌تواند رنج گرسنگی و تشنگی را تحمل کند و با فقر و نداری بسازد اما تحقیر شخصیت و آزردهی روح و روان و پایمال شدن عزت انسان به سادگی قابل رفع و جبران نیست، ممکن است تا پایان عمر انسان را آزار دهد، خداوند عزیز انسان را عزیز آفریده و هرگز به او اجازه تحقیر دیگران و یا شخصیت خودش را نداده. امام صادق علیه السلام فرمود: “171#خداوند تمام امور مؤمن را به خود او واگذار نموده، ولی به او واگذار نکرده است و اجازه نداده که ذلیل باشد آیا سخن خدا را نشنیده‌ای که می‌فرماید: “171#عزت از آن خدا و رسول او و مؤمنان است ولی منافقان نمی‌دانند، پس مؤمن همیشه عزیز است و ذلیل نمی‌باشد“18

به همین جهت یکی از انتظارات مهم حضرت عسکری علیه السلام در دوران غیبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه این است که شیعیان عزیز و با عزت باشند و هرگز خود را ذلیل نکنند، در یک جا فرمود:

“171#ما اقبح بالمؤمن ان تكون له رغبة تذله؛ 19 چه زشت است برای مؤمن (و شیعه) دل بستن به چیزی که وی را خوار می‌سازد“.

و در جای دیگر دلسوزانه نصیحت نمود که:

“171#لا تمار فیذهب بهاؤک و لا تمازح فیحقر علیک؛ جدال و کشمکش مکن زیرا ارزش و شخصیت تو را از بین می‌برد (و موجب خواری انسان می‌شود) و شوخی (بیش از حد) مکن تا مردم به تو جرات جسارت پیدا نکنند. “20
و گاه راهکارهای رسیدن به عزت و دوری از ذلت را به شیعیان ارائه می‌دهد و قاطعانه می‌فرماید: “171#ما ترک الحق عزیز الا ذل و لا اخذ به ذلیل الا عز؛ هیچ عزیزی حق را رها نکرد مگر آنکه خوار و ذلیل شد، و هیچ ذلیل و خواری به حق عمل نکرد مگر آن که عزیز گردید“21

8 - افتخار ما باشید نه باعث سر شکستگی ما

یکی دیگر از مهمترین انتظارات امامان مخصوصا امام حسن عسکری علیه السلام از شیعیان این است که از نظر رفتاری و اخلاقی به گونه‌ای رفتار کنند که در بین جامعه بشری عموما و در بین مسلمانان خصوصا الگو و نمونه باشند تا آنجا که مردم بگویند اینها شیعیان و تربیت یافتگان مکتب اهل بیت می‌باشند.

به همین جهت حضرت عسکری به تاکید درخواست می‌فرماید:

“171#اتقوا الله و كونوا زینا ولا تكونوا شینا، جروا الینا کل مودة، و ادفعوا عنا کل قبیح، فانه ما قیل فینا من حسن فنحن اهل و ما قیل فینا من سوء فما نحن کذلک... 22 از خدا پروا نمایید و زینت (و مایه سرافرازی) ما باشید نه مایه ملامت (و سرافکندهی) همه دوستیها را به سوی ما جذب کنید و هر زشتی را از ما دور نمایید؛ زیرا هر خوبی که در حق ما گفته آید ما شایستگی آن را داریم و هر بدی که درباره ما بر زبان برآید ما چنان نیستیم... (چرا که) خداوند ما را پاک شمرده و هیچ کس غیر از ما نمی‌تواند ادعای چنین مقامی را نماید مگر این که دروغ پرداز باشد. “

امام حسن عسکری (علیه السلام) می‌فرماید: جدال و کشمکش مکن زیرا ارزش و شخصیت تو را از بین می‌برد (و موجب خواری انسان می‌شود) و شوخی (بیش از حد) مکن تا مردم به تو جرات جسارت پیدا نکنند.

9 - از ریاست طلبی پرهیز کنید

از صفاتی که سخت گمراه کننده و خطرناک است مقام خواهیها و ریاست طلبیها است، بر کسی پوشیده نیست که ریاست طلبیها چه ضربات شکننده‌ای بر پیکر اسلام وارد نموده و همین ریاست طلبی بود که خلافت را از مسیر اصلی خویش خارج نموده و پیش آمد آنچه که پیش آمد، و این فریاد فاطمه سلام الله علیها است از دست ریاست طلبی گروهی که خلافت را غصب نمودند، آنجا که فرمود: «؛اما (افسوس) کسی را مقدم داشتند که خداوند او را کنار زده بود و کسی را کنار زدند که خداوند او را مقدم داشت، تا آنجا که ره آورد بعثت را انکار کردند و به بدعتها روی آوردند، آنها هوا پرستی و شهوت (و ریاست طلبی) را برگزیدند و بر اساس رای و نظر شخصی عمل کردند هلاک و نابودی بر آنان باد، آیا نشنیدند کلام خدا را که فرمود: «؛پروردگار تو آنچه را که می‌خواهد خلق می‌کند و هرچه را بخواهد اختیار می‌کند و برای آنان اختیاری نیست...؛ افسوس (که سران سقیفه) آرزوها (و ریاست طلبی‌های) خود را در دنیا تحقق بخشیدند و از آینده غافل ماندند، خدا نابودشان گرداند و آنان را در کارهایشان گمراه کند...؛ امام حسن عسکری (علیه السلام) با توجه به این خطرها است که دردمندانه می‌فرماید: «؛ایاک و الاذاعة و طلب الریاسة فانهما یدعوان الی الهلکة؛ از افشای اسرار (ما اهل بیت و ریاست خواهی دوری کن که این دو مایه هلاک و نابودی است.؛

10 - استواری بر دین و ولایت در دوران غیبت

آخرین انتظاری که در این سطور بدان اشاره می‌شود، انتظار حضرت عسکری از شیعیان خویش است در دوران غیبت کبرای امام زمان عجل الله تعالی فرجه، چرا که یکی از دورانهای بسیار سخت و طاقت فرسا که صبر و استواری فراوانی می‌طلبد همین دوره است، انتظار آن حضرت این است که مردم و شیعیان دوران غیبت را تحمل کنند و از خود بردباری و استقامت بخرج دهند، و بر دین الهی و امامت و ولایت ثابت و استوار بمانند، و دائماً برای ظهور مهدی موعود دعا نمایند، چرا که: «؛و الله لیغیبن غیبة لا ینجوا فیها من الهلکة الا من ثبته الله عز و جل بامامته و وفقه للدعاء بتعجیل فرجه؛ به خدا سوگند (حضرت مهدی) غیبت طولانی خواهد داشت که نجات پیدا نکند در آن دوران مگر کسانی که خداوند عزیز و جلیل بر قائل بودن (و اعتقاد) به امامت او استوارش نگهدارد، و توفیق دهد که برای فرج آن حضرت دعا نماید.؛

تنظیم: گروه دین و اندیشه تبیان

1. محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج 5، ص 231.
2. بحارالانوار، ج 95، ص 348 و مصباح المتعجد، ص 787، روضة الواعظین، ج 1، ص 195.
3. بحارالانوار، ج 22، ص 431.
4. سوره نحل، آیه 44؛ سوره آل عمران، آیه 191 و سوره نحل، آیه 69.
5. آمار بر اساس اطلاعات کتاب «؛المعجم المفهرس؛«؛ محمد فؤاد عبدالباقی (دارالحديث القاهرة).
6. محمد باقر مجلسی، بحارالانوار، ج 8، ص 115 و الحکم الزاهرة، ج 1، ص 19.
70. علی بن شعبه حرانی، تحف العقول، ص 513 و 514.
8. سوره طه، آیه 126.
9. بحارالانوار، ج 71، ص 322، وسائل الشیعه، ج 11، ص 153؛ اصول کافی، ج 2، ص 55.
10. تحف العقول، ص 518، حدیث 14.
11. همان، ص 487.
12. حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 16، ص 98.
13. همان.
14. همان، ج 8، ص 389، حدیث 2 و تحف العقول، ص 518، حدیث 12 و میزان الحکمه، ج 10، ص 491.
15. تحف العقول، ص 519، حدیث 20 و در چاپ انتشارات آل علی علیه السلام ص 892، روایت 20.
16. همان، ص 519 ح 18، و انوار البهیة، شیخ عباس قمی، ص 318.
17. تحف العقول (همان) ص 518، ح 14 و در چاپ انتشارات آل علی علیه السلام، ص 892 روایت 14.
18. میران الحکمه، ج 5، ص 1957.
19. تحف العقول، ص 520.
20. بحارالانوار، ج 75، ص 371، میزان الحکمه، ج 9، ص 135.
21. تحف العقول، ص 520 و در چاپ انتشارات آل علی علیه السلام، ص 894، روایت 35.
22. همان، ص 518 و در چاپ آل علی علیه السلام، ص 890، روایت 12.
23. سوره قصص، آیه 68.
24. محمد باقر مجلسی، بحارالانوار (بیروت، داراحیاء التراث)، ج 36، ص 353 و ر - ک احقاق الحق ج 21، ص 26.
25. تحف العقول (انتشارات آل علی علیه السلام) ص 888، روایت 4.
26. شیخ صدوق، کمال الدین، ج 2، ص 384.

